

WORKSHOP I–2019

4. a 5. 10. 2018

SHORT PAPER

ABSTRAKT

Obsahem příspěvku bude stručný úvod do tématu prostorových analýz a jejich aplikace na příkladu vybraného modernistického sídliště v Praze. Cílem příspěvku je ukázat možnosti analyzování a popsaní veřejných prostorů na současných sídlištích pomocí vybraných českých i zahraničních metod prostorové analýzy – Space syntax, Topografie města (Tomáš Valena), Metoda vrstvení map (Jan Jehlík). Výsledná vědecká práce bude hledat možnosti propojení jednotlivých typů zmíněných analýz, v návaznosti na zkoumání specifické otevřené struktury modernistického sídliště.

CÍLE VÝZKUMU A ČLÁNKU

Cílem výzkumné práce je popsat prostorové vlastnosti vybraných českých modernistických sídlišť. Veřejný prostor tvoří na sídlištích většinu z celkové plochy, přesto je jeho kvalitám a vlastnostem věnováno minimum pozornosti a neexistuje žádný nástroj, který by mohl sloužit jako objektivní podklad pro utváření celospolečenského názoru na dané elementy v území. Právě rozpoznání jednotlivých prostorových elementů a jejich vlastností je základním předpokladem pro kvalitní rozvoj a vývoj dané lokality (čtvrť). V současné době existuje několik způsobů, jakými lze jednotlivé urbánní struktury analyzovat. Výzkum se bude zabývat jejich aplikací na vybrané části modernistických sídlišť na území Prahy. Ambicí je prolínat jednotlivé samostatně fungující prostorově-analytické metody a díky jejich rozdílným přístupům vytvořit výsledný obraz území co možná nejobjektivněji.

Článek se bude věnovat obecnému úvodu do problematiky prostorových analýz a déle jednotlivým způsobům mapování urbánních struktur. Na vybraném území sídliště se solitérními domy ukáže jednotlivé příklady mapování a jejich porovnání. Dále se bude zabývat vybranými tématy veřejného prostoru na sídlišti od měřítka města až po měřítko jednotlivého domu. V této části se bude jednat spíše o nastínění jednotlivých výzkumných problémů a o diskuzi nad jejich legitimitou a možnostech jejich zkoumání. Jde o definování výzkumných otázek, dle kterých se pak samotné metody popisu území budou upravovat.

REŠERŠE LITERATURY A JEJÍ KRITICKÉ ZHODNOCENÍ

KOHOUT, Michal, David TICHÝ, Filip TITTL, Jana KUBÁNKOVÁ a Šárka DOLEŽALOVÁ, 2016. Sídliště, jak dál?. Praha: České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury, Ústav nauky o budovách. ISBN 978-80-01-05905-0.

JEHLÍK, Jan, 2016. Rukověť urbanismu: architektura poznávání a navrhování prostředí. Praha: Ausdruck Books. ISBN 978-80-260-9558-3.

VALENA, Tomáš, [2018]. Vztahy: o vazbě k místu v architektuře. Praha: Zlatý řez. ISBN 978-80-88033-05-9.

ARCHWADER, 2017. Encyklopedie sídlišť.

JACOBS, Jane, c2013. Smrt a život amerických velkoměst. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Dolní Kounice: MOX NOX. ISBN 978-80-905064-4-2.

MELKOVÁ, Pavla, 2014. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy. 1. Praha: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy. ISBN 978-80-87931-09-7.

GEHL, Jan, c2012. Města pro lidi. 1. Brno: Partnerství. ISBN 978-80-260-2080-6.

LYNCH, Kevin, 2004. Obraz města: <<The >>image of the city. 1. Praha: Polygon. ISBN 80-727-3094-0.

ALEXANDER, Christopher, Sara ISHIKAWA a Murray SILVERSTEIN, 1977. A pattern language: towns, buildings, construction. New York: Oxford University Press. ISBN 978-0195019193.

ROSSI, Aldo a Peter EISENMAN, 1982. The architecture of the city. Cambridge, Mass.: MIT Press. ISBN 02-621-8101-0.

Sídliště je skladebnou součástí města a město samé je zase složeno z jednotlivých struktur a typů zástavby. Vybraná studijní literatura se zabývá městem, jeho skladbou, jednotlivými elementy i celkovou jeho kompozicí a obrazem. Pro podrobné mapování urbánní struktury je potřeba získat vhled do různých přístupů popisu města. Knihy Obraz města, Rukověť urbanismu, Města pro lidi, Smrt a život amerických velkoměst, The architecture of the city a částečně i Vztahy: o vazbě k místu v architektuře ukazují různé přístupy k popisu a mapování města a jsou tak důležitým referenčním podkladem pro samotnou výzkumnou práci.

Z publikací věnujících se konkrétně sídlištím jako takovým je z hlediska zkoumané problematiky zajímavá publikace Sídliště, jak dál?, které se také zabývá veřejným prostorem na českých sídlištích. Analýza veřejného prostoru je v této publikaci řešena především v číselných definicích a poměrech jednotlivých typů prostorů a je zde celkově dán důraz spíše na konkrétní možnosti úprav a přeměn vybraných sídlištních celků.

V publikaci Tomáše Valeny Vztahy: o vazbě k místu v architektuře a v jeho předcházející knize Topografie města je zachycen jeho specifický přístup k popisu a mapování urbánních struktur. Pomocí jednoduchých zobrazovacích metod (schwarzplan doplněný o vrstevnice) ukazuje možnosti rozklíčování urbánní vzorců jednotlivých sídel a jejich vztah k topografii místa. Jedná se o přístup a analýzu, která si určitě zaslouží dalšího rozpracování.

POJMENOVÁNÍ ŘEŠENÉHO PROBLÉMU, FORMULACI VÝZKUMNÉ OTÁZKY, EVENT. PRACOVNÍ HYPOTÉZY

Veřejný prostor na sídlištích tvoří většinu z celkového území sídliště (průměrně cca 70% z celkové plochy) přesto, nebo možná právě proto, je jeho kvalita často nízká a chybí podklady pro jeho pochopení. Problémem je tedy společenská neshoda na přístupu k využití volného prostoru mezi soliterními domy na sídlišti. Hypotéza méj vědecké práce z tohoto problému vychází a snaží se nalézt jeho řešení v uplatnění mapovacích metod prostorové analýzy. Zní následovně: *Na veřejný prostor uvnitř českých modernistických sídlišť lze aplikovat metody prostorové analýzy a jejich pomocí vytvořit podklady pro následný koncepční přístup k jednotlivým zásahům a úpravám.* Pro vývoj území je důležitá společenská shoda nad základními skladebnými elementy sídla a nad jejich atributy. Myslím si, že tato shoda se v územích s otevřenou sídlištní strukturou těžko hledá, a to především v důsledku obtížné identifikace a orientace ve „volně plynoucím“ veřejném prostoru modernistických sídlišť. Je proto potřeba vytvořit objektivní podklad pro kvalifikovanou debatu. *Najít a popsat*

základní prostorový vzorec vybraných sídlišť a jeho pomocí predikovat (vymezit) jejich budoucí vývoj je tak další cíl, který si práce vytyčuje.

Pro popis prostorového vzorce vybraných sídlištních celků, nebo jejich částí bude použito několik zavedených metod prostorové analýzy. Tyto mapovací metody jsou obvykle používány na strukturu tradičního blokově vymezeného města nebo městské části. Mým cílem je však *najít možnosti uplatnění těchto prostorově-analytických metod, zabývajících se urbánní strukturou města, na specifickou strukturu modernistických sídlišť.*

Veřejný prostor sídliště se za dobu jeho užívání proměňuje. Tyto proměny mohou vézt k lepšímu, ale také k horšímu. Často je pro ně však společné to, že se dějí bez širšího uvážení kontextu a vztahů v daném území. Volný prostor, které je na sídlišťích více než v tradičním městě postupně přijímá nejrůznější požadavky doby a přetváří se spontánně. Lze tak předpokládat, že umístění jednotlivých prvků (popelnice, lavičky, stromy atd..) nerespektuje základní vzorec urbánní struktury a je tedy žádoucí se těmito změnami zabývat. Úkolem je tedy *ověřit koncepčnost/správnost umístění jednotlivých prvků ve současném veřejném prostoru vybraných sídlišť.*

METODIKA – POPIS POUŽITÝCH METOD

Mapování vybraných lokalit v Praze pomocí ověřených metod prostorové analýzy. Předpokládané metody použité pro mapování:

Space syntax

HILLIER, Bill, 1996. Space is the machine: a configurational theory of architecture. New York, NY, USA: Cambridge University Press. ISBN 9780521560399.

Urban morphometrics

DIBBLE, ROMICE, STRANO, 2015. Urban Morphometrics: Towards a Science of Urban Evolution

Topografie města (Tomáš Valena)

VALENA, Tomáš, 1991. Město a topografie.

Metoda vrstvení map (Jan Jehlík)

Mapování vývoje urbanistických struktur českých historických měst

Po vytvoření souboru mapových analytických podkladů bude následovat syntéza jednotlivých výstupů. Ambicí je tuto syntézu jednotlivých přístupů prezentovat graficky přehledným výstupem, který bude sloužit jako podklad pro odbornou diskuzi.

ZÁVĚR – VYHODNOCENÍ DOSAVADNÍHO VÝZKUMU, NASTÍNĚNÍ DALŠÍCH NÁMĚTŮ NA JEHO POKRAČOVÁNÍ

V dosavadním průběhu výzkumu jsem se věnoval především teoretickému základu celé práce. Konkrétně šlo o studium odborných publikací a analyzování jejich souvislostí s řešeným tématem, druhou část teoretického podkladu tvoří soubor krátkých článků zabývajících se různými tématy, která přímo vyplývají s užívání veřejného prostoru na sídlišťích. Z každého tohoto krátkého článku vyvstává

několik otázek, které jsou na jeho konci položeny a které by měli být zodpovězeny v hlavní části výzkumu.

Další činností v rámci výzkumné práce byla příkladová studie vybraného sídliště. Zde byly zkoumány jednotlivé typy zobrazení analýz a probíhá jejich optimalizace pro následné využití v hlavní části výzkumu. Zde je ještě nutné jednotlivé mapovací metody upravovat a zkoumat, aby bylo docíleno co nejpresnějšího zobrazení.

Doposud jsem zkoumal pouze použití metody Space syntax a Topografie města. V následujícím roce bych se tedy chtěl zaměřit také na užití ostatních metod a vyzkoumat jejich optimální použití pro daný výzkumný problém.

Prvním cílem je dokončit popis vybrané případové studie sídliště za použití všech zamýšlených metod prostorových analýz a následně se zabývat jejich optimalizací a možnostmi jejich kombinace.

Ing. arch. Ondřej Králík

doktorand

Dne 31. srpna 2019